

De poëzie van plastic en pluistapijt:

bevreemdende landschappen door Nicole Beutler en Andros Zins-Browne

De ijzeren hand waarmee de mens de natuur dicteert vertoont roestvlekken. In verschillende contexten wordt die eens zo hardvochtige hand stilaan ingezet om peinzend aan kinnen te krabben, om gefronste voorhoofden te masseren, of om simpelweg 'stop' te gebaren –misschien vanuit een gemis voor het groen dat aan het verdwijnen is, misschien vanuit een besef dat we te ver gaan in het temmen van onze omgeving. Het is dan ook *back to nature* in de kunsten, die in verschillende uitingsvormen het landschap opnieuw tot hoofdrolspeler kronen. Deze protagonist lijkt echter in niets op 'de pure wildernis' die het onderwerp was van Romantische verheerlijkingen, of op 'het authentieke groen' dat als tegengif zou gelden voor zoveel moderne artificialiteit. Nicole Beutler en Andros Zins-Browne keren zulke gemeenplaatsen doodleuk om. Wij dachten onszelf misschien te mogen feliciteren met het ordenen van al dat chaotische natuurgeweld in de structuur van onze beschaving, maar Beutler ondergraaft die aloude arrogantie door de verregaande symmetrieën in zagezegd 'wilde' organismen te verkennen, en te spelen met het idee dat de natuur een hogere civilisatie kan zijn. Zins-Browne maakt op zijn beurt komaf met de schijnbare heerschappij van mens over natuur. In 'The Host' moeten de dansers immers hun meerdere erkennen in het landschap dat ze aanvankelijk zo zelfverzekerd te lijf gaan en willen onderwerpen. Welkom in de wildernis.

'Het Getemde Land'

Onder de noemer 'Het Getemde Land' verzamelt de Warande kritische en speelse blikken op de veranderende omgeving waarin we leven en waarop we ingrijpen, en op de natuur die bij nader inzien niet zo natuurlijk is. Deze laatste paradox is het kloppend hart van de podiumkunsten die een (terug)weg naar de natuur zoeken en haar dus in een gekunstelde omgeving proberen te bereiken of binnen te halen. Is het artistiek omkaderen van de natuur gelijk aan het belemmeren, bepalen en ommuren ervan? Bestaat er een manier om te voorkomen dat de natuur op de planken een kastplantje wordt?

De Romantica in Beutler

Nicole Beutler (choreografe, theatermaakster, curatrice, performer) zakte na haar studies Beeldende Kunst in Duitsland af naar Amsterdam, om daar vervolgens een diploma van de School voor Nieuwe Dansontwikkeling op zak te steken. Sindsdien woont en werkt Beutler in Nederland, waar ze hoge ogen gooit met producties die grote levensvraagstukken benaderen met minimale middelen –en nooit zonder fijnzinnige humor.

Beutler neemt haar opleidingsachtergrond mee in haar werk, dat ontmoetingen creëert tussen beeldende kunst, theater en dans, en dat steeds diep geworteld is in de concrete werkelijkheid die de kunstenaars omringt. Toch is Beutler eerder een Romantisch dan een rationeel wezen –getuige ook de *retour à la nature* in haar nieuwste productie '3: The Garden'. De Romantiek zorgde als tegenbeweging in Verlichtingstijden voor wat Beutler 'de bewustwording van het onverklaarbare' noemt. De relevantie hiervan voor haar eigen werk is nauwelijks te

overschatten: 'Dat is ook wat ik probeer, elke keer denk- en kijkconventies open te breken. Altijd wakker blijven en blijven reflecteren.'

Die scherpe ingesteldheid resulteert in uiteenlopende performances waarin Beutler zichzelf uitdaagt door met kunstenaars uit verschillende disciplines samen te werken, zoals poppentheatermaakster Ulrike Quade voor 'Antigone' (2012); concertpianiste Tomoko Mukaiyama en lichtontwerper Jean Kalman voor 'Shirokuro' (2012); en filmmakers Helena Muskens en Quirine Racké voor de dansfilm 'Diamond Dancers' (2010). De '1' die prijkt voor Beutlers bekroonde '1: Songs' (2009) markeert een breuk met de rest van haar werk, dat tot 2009 werd uitgebracht binnen het Amsterdamse theatercollectief LISA. Sinds deze nieuwe start nummert Beutler haar voorstellingen, en zo is het meteen duidelijk waar we '3: The Garden' in haar oeuvre moeten situeren.

Caleidoscopische lijven

Het tapijt dat de zes dansers in '3: The Garden' onder de voeten krijgen, past niet meteen binnen het verwachtingspatroon gecreëerd door de titel van de voorstelling. Dons vervangt mos in Beutlers Tuin van Eden, die dan ook eerder fungeert als een sociaal labo waarin de klassieke grens tussen natuur en cultuur onder de microscoop wordt gelegd. 'Onze opdracht hierin was: vind natuur in theater', legt Beutler uit. 'Zodra je iets op toneel doet, is het automatisch reproductie, dus cultuur. Hoe kun je natuur benaderen op toneel? Wij kwamen uit bij de mens zelf, die in dit geval de natuur is. Hoe natuurlijk zijn wij in onze natuurlijke habitat, en wat is onze natuurlijke habitat? Een andere conclusie was dat natuur hetgeen is wat niet controleerbaar is, dus ook een computervirus. Of een kerncentrale.'

Op het eerste zicht net zo paradoxaal als de 'natuurlijkheid' van een kerncentrale zijn de symmetrie en de enorme beheerstheid van het natuurritueel dat Beutler haar dansers laat uitvoeren. Hun zorgvuldig georkestreerde bewegingen zorgen voor een caleidoscopische illusie, waarbij ongekende fysieke patronen ontstaan telkens we een nieuwe blik werpen in de spiegelkoker van '3: The Garden'. Beutler: 'Kunnen we terug naar de natuur, is eigenlijk de vraag die ik stel. We bedenken patronen en ontdekken symmetrieën en organismen. Ik geloof heel erg in de eerlijkheid van de poging en mijn team ook.' De natuurlijke symmetrie en orde van de verbeelde organismen schopt de scheiding tussen natuur en cultuur dan ook danig in de war.

Pre-socratische natuurfilosofen en *industrial noise*

Beutlers inspiratiebronnen voor '3: The Garden' zijn – net als haar eigen artistieke initiatieven – bijzonder divers. Pythagoras, Parmenides en Anaxagoras waren belangrijk tijdens het uitdenken van de productie omdat zij ernaar streefden om, zoals Beutler uitlegt, 'het functioneren van de wereld te vangen in woorden. Zo hebben ze bijvoorbeeld geprobeerd om de klank van het universum te beschrijven.' Deze drie natuurfilosofen kregen tijdens de conceptualisatie van '3: The Garden' het onverwachte gezelschap van de kunstenaars van de Zwitserse Monte Verità beweging uit het begin van de vorige eeuw, een inspiratiebron waarnaar Beutler teruggreep om inzicht te krijgen in het verlangen van een gemeenschap om alle stedelijke en industriële ontwikkelingen de rug toe te keren.

De belangrijkste moderne bron van inspiratie was echter het lied *The Garden* van de Duitse *industrial* en *noise* band Einstürzende Neubauten. ‘Het nummer is zo simpel en toch zo effectief’, vindt Beutler. ‘Het gaat over theater, over het verlangen naar die tuin. Je moet die tuin willen zien.’ Hoewel dans en muziek in ‘3: The Garden’ ook bedrieglijk ‘simpel’ beginnen, ontaardt de performance –aangespoord door de opzweepende en pulserende ritmes van Einstürzende Neubauten en Gary Shepherd– al gauw in een ongeremde chaos. Terug naar de natuur dus; of belanden we uiteindelijk in de wanorde die de zogenaamd ‘geciviliseerde’ mens onvermijdelijk veroorzaakt?

Zins-Browne: van ballet naar Beweging

Andros Zins-Browne groeide op in New York en was er als kind niet weg te slaan uit de gerenommeerde Joffrey Ballet School. Op zijn interesselijstje werd ballet in de loop der jaren van de koppositie gestoten door de studie van literatuur en cultuur, en Zins-Browne koos dan ook voor een opleiding kunstsemiotiek aan de prestigieuze Brown University. Nog steeds vindt de kunstenaar steun bij Franse cultuurcritici en filosofen als Roland Barthes en Jean Baudrillard –al zijn beeldhouwer Chris Burden en *Jackass*’er Steve-O minstens even belangrijke inspiratiebronnen.

Zins-Browne was de dansbacterie echter nooit volledig kwijtgespeeld, en verleid door de opleidingen aan P.A.R.T.S (opgericht door Anne Teresa De Keersmaeker en Bernard Foccroulle) trok hij in 2002 richting Brussel, waar hij nog steeds woont. Zins-Browne studeerde in 2006 af aan P.A.R.T.S met niet minder dan vijf creaties, en was sindsdien als danser te zien in verschillende voorstellingen van onder meer Mette Ingvartsen en Jonathan Burrows, terwijl ook zijn eigen producties populair bleken bij publiek en critici. Voor ‘The Host’ ontving hij bijvoorbeeld de Goethe Institute Award (2010).

De laatste jaren bezint de choreograaf zich naar eigen zeggen meer en meer over de leegheid van lichaamstaal en vanzelfsprekende handelingen. ‘Ik ben niet uitgekeken op dans als kunstvorm, maar de definitie van wat dans is, is te eng’, aldus Zins-Browne. ‘Ik ben meer geïnteresseerd in het nadenken over *beweging*.’ Hoewel de performers in ‘The Host’ –Jaime Llopis, Sidney Leoni, en Zins-Browne zelf– soms terug lijken te vallen op traditionelere dansbewegingen zoals het stoere rondstampen van cowboys, laat hun eigenwijze omgeving hen niet toe die in een gemakkelijk herkenbare vorm uit te voeren.

Monsters of mensen

Voor ‘The Host’ liet Zins-Browne zich inspireren door de Koreaanse horrorfilm *The Host* (2006). Daarin baart de rivier Han een monster dat, uiteraard, jacht maakt op de inwoners van een nabijgelegen stadje. Zins-Browne: ‘De film opent met een dokter en zijn assistent die tonnen formaldehyde dumpen in een riool die uitkomt in de Han-rivier. Als gevolg daarvan verschijnt jaren later het monster. In *The Host* wordt de mens dus direct verantwoordelijk gesteld voor een uitwas van de natuur. Daarnaast identificeert het monster zich met de mens:

het beest spiegelt de oncontroleerbaarheid van de massa. In mijn voorstelling zit een soortgelijk verloop.’

Testosteron op de helling

Met zijn voorstelling wou de choreograaf dan ook op zoek gaan naar de plaats van de mens in een omgeving die hij in verregaande mate heeft ontworpen, maar overduidelijk niet langer *onderworpen* krijgt. ‘In vergelijking met de natuur zijn wij mensen erg zwak geworden’, beseft Zins-Browne. De proefpersonen voor dit project in ‘The Host’ zijn nochtans individuen die normaal gezien –vaak op het karikaturale af– heer en meester zijn over hun omgeving: Amerikaanse cowboys, ruige venten waarvan we verwachten dat ze het land wel gecultiveerd krijgen.

Deze cowboys doen in het begin van de voorstelling inderdaad waarvoor ze gekend zijn: ze eisen hun stukje natuur op, ruimen het schoon, beschaven het. Maar net wanneer ze hun overwinningsdans inzetten, speelt het land terug op in de vorm van gigantische luchtkussens die de volhardende cowboys doen rondzwalken op rubberbenen. Slapstick voor stoïcijnen, zo lijkt het wel. ‘The Host’ brengt op die manier stereotype heldenbeelden aan het wankelen, maar de voorstelling stelt eveneens de maakbaarheid van onze omgeving in vraag.

‘Opblazen gepast’; een in cowboy verklede gast

Zins-Browne is zich bewust van het risico dat hij nam in de keuze voor een archetypisch figuur als de cowboy. Het is een krachtig symbool –de choreograaf beschouwt de cowboy als ‘een metafoor voor zowel het individualisme van de maatschappij als het uitbuiten van de natuurlijke bronnen’– dat tegelijkertijd heel ongenueanceerd gelezen kan worden. Maar Zins-Browne ziet er de humor wel van in: ‘Als je een in cowboy verklede gast ziet die drie meter hoog op een opblaassculptuur wiebelt, kun je niet anders dan lachen.’

Voor die cruciale opblaassculptuur werkte Zins-Browne samen met beeldend kunstenaar Stefan Demming. Zins-Browne: ‘Alles begon met opblaasmatrassen en plastic zakken van Ikea. En van daaruit begon het gewoon te groeien.’ Het resultaat is een soort landschap waarvan we ons kunnen afvragen of het een oerplek is waar de mens nog in moet beginnen rommelen, of een post-apocalyptische nachtmerrie. Het creëren van de luchtkussens was alleszins zwoegen voor Zins-Browne: ‘Het ding weegt een ton en is handgemaakt. Geloof me, ik heb er veel energie in gestoken. Wellicht is tijdens het maakproces de helft van mijn breincellen verdwenen door alle lijmgeuren die ik heb opgesnoven.’ Zo, maakt u zich klaar om weggeblazen te worden.

Lies Xhonneux

Medewerkers

3: The Garden

Concept en choreografie: Nicole Beutler

Dans: Giulio D'Anna
Hillary Blake Firestone
Niels Kuiters
Javier Vaquero Ollero
Marjolein Vogels
Hendrik Willekens
Dramaturgie: Felix Ritter
Lichtontwerp: Minna Tiikkainen
Muziek: Gary Shepherd

The Host

Van: Andros Zins-Browne
Met: Andros Zins-Browne
Jaime Llopis
Sidney Leoni
Productie: wpZimmer

Bronnen

T'jonck, Pieter. 'Stoere cowboys die vergeefs de aarde willen temmen: "The Host" van Andros Zins-Browne schetst woordeloos de relatie mens-natuur.' *De Morgen*, 8 februari 2011.

Stevenheydens, Ive. 'Cowboys met een geweten.' *Agenda*, 3 februari 2011.

Löfroth, Simon (vertaling Benjamin Quigley). 'He wants to widen the concept of dance.' *UNT*, 13 april 2011.

Van den Broek, Moos. "'Ik geloof in de eerlijkheid van de poging": interview met Nicole Beutler.' *Theatermaker*, maart 2011.

Van der Linden, Mirjam. 'De stilering in deze Tuin van Eden klopt exact.' *Volkscrant*, 19 maart 2011.

Verhaegh, Luc. 'Interview: in gesprek met Nicole Beutler en Felix Ritter.' *Frascati*, 15 maart 2010.

Links

www.warande.be

www.nbprojects.nl

www.wpzimmer.be

www.thegreatindoors.be